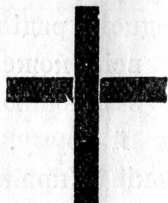

ТРИЗНІВНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE
FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 11 (661) Рік вид. XV. 19 березня 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Урочисту панахиду за спокій душ

лицарських синів Карпатської України

що полягли, збройно захищаючи рідну землю й державу,
і всіх, що загинули під час угорського наїзду,

має бути одправлено в п'ятницю, 24 березня с.р., в
Українській Православній Церкві в Парижі —
96, Bd Auguste Blanqui, о годині 8-ій ввечері.

Париж, неділя, 19 березня 1939 року.

Трагедія Карпатської України гірким болем пройняла український світ. Молода держава найменшої і найдалі на захід положеної частини нашої нації, що допіру проголосила свою незалежність, впала в нерівній боротьбі жертвою сильнішого сусіди.

Героїчна одсіч карпатських українців, що зброєю захищали рідний край, викликаючи подив чужинців, гордістю сповняє українські серця. Іменем співробітників, читальників і всіх тих, хто гуртується коло нашого часопису, складаємо глибоку пошану на святую могилу лицарів, що знайшли смерть на полі чести, смерть за свій край і його народ. Полеглим — вічная пам'ять і вічная слава! Живим — братерський привіт і сердечне співчуття та побажання незломности духа!

Серед тих тяжких обставин, в яких опинився наш народ, невеличкому клаптикові української землі усміхнулася була доля. Всі ми щирим серцем раділи повстанню Української Держави на Закарпатті, всі, кожен по спроможності своїй, сприяли її розвиткові і зміцненню. Та ясні дні радості змінилися днями журби й суму. Гіркою луною озвалися тяжкі події на Карпатській Україні в душах усіх земляків. Були й такі, що зв'язували з Закарпаттям надії більші, ніж для того був фактичний ґрунт, забуваючи в захопленні дані географії й статистики та занадто покладаючись на чужеземну начеб-то певну поміч, яка себе не виправдала.

Не диво, що нездійснені надії викликають у де-кого розчаровання, смуток і пригнічений настрій.

Але тим настроям нема і не може бути місця в нашому житті і в нашій боротьбі!

І ті, хто ніколи не відходив од одної, раз поставленої мети, хто ясно уявляв шляхи нашого визволення, не дають опанувати себе нервам. В нашій боротьбі неперестанній за визволення України і її державність керуємося ми не гарячим чуттям, а холодним розумом.

Само собою, поділяли й ми радість закарпатських братів наших, викликану народженням їхньої державности, але ніколи не відходили ми од основної лінії, раз нами взятої, що веде до визволення України з московського ярма і відновлення над Дніпром незалежної держави.

Позиція «Тризуба», на якій ми стоїмо непохитно, добре всім відома. Недавно, в передовиці нашій числа 8-658 з 26 лютого с. р., ми ще раз сформулювали її словами: «Ключ у Києві!» «Чолом проти півночі!»

Не в Хусті бо починається і не в Хусті кінчається історія визвольних змагань української нації і її боротьби за власну, незалежну державність. На Закарпатті відбувається лише один із епізодів драматичних тієї історії. Доля України вирішиться не в Хусті, а в Києві. І туди скерована вся наша увага, на те віддаємо ми всі наші сили, об'єднані одним ідеалом, одним стремлінням, однією волею. І та воля нашої нації, воля тверда, як криця, — бути господарем у власній хаті, — приведе нас вкінці спільними зусиллями всіх вірних синів України до бажаної перемоги.

Прихильне чи неприхильне відношення тієї чи іншої держави, місцеві успіхи чи невдачі, сприятлива чи несприятлива політична кон'юнктура можуть лише прискіпити чи загальмувати на де-який час хід визволення України й одбудування її державности, але спинити його не можуть. З тією чи іншою державою, без неї чи проти неї, Україна вільною і самостійною таки буде!

Ucraina fara da se!

Великі історичні процеси, — а до них належить і той, що розпочався на неомірних степах України, — ідуть звичайно не рівними лініями, а зігзагами. На наших очах проходить один із таких зігзагів. Але нема тієї сили, яка могла б спинити великий історичний процес, для розвитку якого є реальний ґрунт. Нема і тієї сили, що може спинити визвольний рух український, визвольний рух нації, яка знає, чого хоче, знає куди й кудю йти, і в боротьбі за своє право на належне їй місце в світі рахує в першу чергу на власні сили.

Гірка доля Закарпаття пригадує лише ще раз про необхідність зміцнення тих сил. Минулого року саме цієї пори з приєднанням Австрії до Третьої Німецької Імперії вивели ми для себе науку, яку останні події ще більше посилюють і яку наприкінці дреба нам лише повторити :

«З подій тих мусимо взяти ми собі й добре зятати велику науку: лише сила власна, сила моральна й матеріальна, в першу чергу — могутня збройна сила нації, свідомої своєї мети і об'єднаної одним ідеалом, дозволяє їй досягти свого самостійного існування й забезпечити на певно його». *)

* * *

Останні події в Середній Європі, що їх жертвою впала молода держава Карпатської України, принесли з собою великі зміни характеру ідеологічного, політичного, стратегічного та економічного. Сьогодні не можна ще врахувати всіх їх наслідків, безперечно вельми поважних, в міжнародних відносинах, які ті факти, що не помалу стурбували світ, викликаючи неспокій, дуже ускладнили. До глибшого аналізу і оцінки результатів їх як з погляду українського, так і загального нам доведеться ще не раз повертатися.

М Е Т А І З А С О Б И

Засоби і мета в боротьбі нації за її державне визволення стоять у відношенні частинок до цілого. Не лише окремі національні одиниці, а й громади, а навіть окремі землі являються лише засобами нації в її великих чинах на шляху до найвищої мети, державної незалежності й забезпечення найвищого розвитку всіх національних сил. Могутній розвиток великодержавних націй європейського центру протягом останніх років являється яскравим доказом цього. Цей приклад доводить, що найвищого ступня сили і незалежності досягає нація шляхом найбільшої, отже й наскрізь усвідомленої, залежності кожної національної частини від національної цілоти, кожної національної одиниці

*) «Тризуб» ч. 12 (612) з 20. III. 1938.

від національного проводу. Провід мусить мати право і можливість вимагати від кожного з членів нації чи їх окремих груп засобів і чинностей для переведення того чи іншого конкретного завдання. Ті, що вимагають від свого уряду незалежності чи принаймні боротьби за її досягнення, але «унезалежнюються» від нього, коли від них жадається найменшої жертвености чи роботи, являються звичайними анархістами, яких належить виключати з національної спільноти доти, доки уряд не зможе ужити засобів примусу супроти них. Не кількість, а якість національного складу рішає у великі історичні моменти. Кожний з великих національних рухів, що змінили і міняють далі політичну мапу Європи, вирости з відносно невеликих національно-політичних гуртків. Для визволення нації і створення держави потрібні не ті «громадські діячі», які все знають і все вмюють краще, ніж інші, які «чекають» роками повороту на визволену невідомо ким батьківщину, щоб зайняти там «належне» їм становище, захожуються пакувати «чемодани», вичитавши, звичайно в чужій пресі, часом провокаційну вістку про «неминучість» війни проти «більшевиків», щоб повернутися за кілька тижнів знов до нечинного і неплідного чекання; для здобуття власної держави потрібні лише наскрізь чинні, дисципліновані й свідомі національні одиниці і їх скупчення, що працюють уперто в своїм власнім фаху, виконують директиви своєї національної влади і свого ближчого проводу, віддають решти сил, що полишаються від щоденної роботи, на розвиток власної національної організації та дають національний даток, хоч би лише на передплату органу свого уряду.

В якій мірі потрібно для українського загалу систематичне, а у всякім разі принаймні щотижневе, зазначення стану і напрямку розвитку української справи, дане з авторитетного джерела українського проводу, доводить найкраще замішання та розбіжність думок, що повстали серед українців протягом останніх місяців і перешкодили в значній мірі використати в повній мірі для визвольної акції незвичайно сприятливу політичну ситуацію в Європі. Почасті наслідком наскрізь невиваженості користання з преси Уряду УНР було витрачено на якийсь час зрозуміння відносин між метою і засобами національної боротьби, між українськими і чужинецькими учасниками протимосковської акції, було витрачено чуття і зрозуміння політичної дійсности, а навіть викривлено самі перспективи і напрямні найближчої чинности. Дуже характеристично було, наприклад, що не якісь собі пересічні українські емігранти, а члени інтелектуальної еліти, що приблизно два роки тому покладали свої надії на співпрацю України з світовою «демократією» і закликали до боротьби на два фронти, «проти большевизму і проти фашизму», висловлювали тепер переконання, що «фашистівські держави» переводитимуть створення української імперії з заходу мало не після календарного розкладу. Коли-ж цього не сталося, а по східно-європейських справах прийшла на порядок денний ліквідація іспанської війни, то серед

цих українських «оптимістів» наступило цілком природне розчарування. Зрозуміти, що шлях до Києва може провадити не лише через Хуст, а й через Бурґос, їм було б очевидно не легко.

З'ясувати власну справу іншим буває часом легше, ніж інших зрозуміти, тим більше, що велике число українців терпить на еґоцентризм. Тим часом, коли ми намагаємося ужити все і всіх, як засоби для досягнення нашої власної мети, то не повинні ми й забувати, що й інші ставляться до української справи з погляду їх власних інтересів. Не розуміючи їх, часом мусимо апріорі припустити, що вони мають об'єктивну слушність, досягаючи таких великих успіхів, якими можуть, наприклад, похвалитися національні великодержави в Європі й Африці. Остаточко являється суддею ціла Європа, визнаючи перевагу сил того чи іншого угруповання держав. Не значить це, що мусимо вдоволятися тою роллю, яку граємо на політичній шахівниці Європи, але збільшувати цю роллю можемо, лише збільшуючи власні моральні і матеріальні сили.

Для розв'язання кожного політичного питання мусимо мати, як і в математичнім завданні, точні дані, що не викликають ніякого сумніву; до висновку приходимо, комбінуючи відомі дані з невідомими. Безсумнівним і постійним політичним чинником не лише для нас самих, а й для Європи, є Велика Україна, на чолі інших поневолених націй ССРСР, але не землі з перевагою українського населення в межах європейських держав. Доведена століттями збройної і політичної боротьби та останньою визвольною війною ворожість між Московщиною та поневоленими націями, а перед усім Україною, є постійним і незмінним чинником, з яким мусять числитися як великі держави, так і держави з українськими меншинами. Питання державної незалежності Великої України є питанням мира чи війни між самими європейськими великодержавами, отже питанням буття чи небуття самої європейської культури. Думати про можливість полагодження українських меншостевих справ в Європі перед повстанням незалежної Української Держави над Дніпром, було б нерозважно з тої простої причини, що меншина сама по собі не являється тепер контрагентом держави. Сучасні німецько-польські наради для обопільного устійнення прав дотичних національних меншин в цім відношенні дуже повчальні. Чи одіграватимуть українські меншини поважнішу роллю, і яку саме, в акті повстання Української Держави на руїнах ССРСР, передбачати тепер просто неможливо; по перше тому, що неможна передбачати цієї ролі держав з українськими меншинами, а по друге тому, що до ліквідації ССРСР провадять різні, а навіть досить відмінні шляхи. Безсумнівний зріст сепаратистичних рухів поневолених націй, занепад бюрократичної структури ССРСР, зріст політичної ізоляції московського уряду поруч з переобтяженням держави видатками на зброєння, творять для Європи передумови для розподілу совітського «союзу» навіть без війни. Але й сама, наскрізь можлива, війна на Да-

лекім Сході при відповідній політичній акції та господарській блокаді з європейського боку вистачила б очевидно для того, щоб покласти кінець існуванню ССРСР.

Зазначені можливості відносно земель з українським населенням в державах, сумежних з ССРСР, відносяться в значній мірі й до Карпатської України. *) Утворення цієї федеративної частини держави само по собі ані трохи не означає устійнення територіального напрямку протимосковської політики європейських держав. Є воно лише непорушним устійненням засади протимосковської політики, засади самоозначення націй, без якого ліквідація старої Чехословаччини була б не поразкою, а перемогою московського імперіялізму в Європі. Самі запевнення московської і європейської промосковської преси, що утворення Карпатської України загрожує в першу чергу Польщі і Румунії, при цілій їх позірній слушності, з самого лише геополітичного погляду мусіли б остерігти ціле без виїмку українське краєве і еміграційне громадянство перед цією провокацією, яку цілою парою підтримали всі промосковські політичні кола від совітського кордону до Піренеїв. На жаль, знайшлися нерозважні українські кола, що не спромоглися ці провокації з цілою рішучістю відкинути і тим самим значно утруднили відповідну протиакцію українського національного проводу.

В цім, як і в де-яких інших випадках, виявилась хіба українського партикурляризму, нездібність підпорядкуватися, хочби в ідеологічній відношенні, засади української державности, нездібність відрізнити засоби від мети. Тим часом засіб є органічним складником мети лише при стовідсотковій певності, що саме його, а не якийсь инший буде ужито. Такої певности ми, на жаль, відносно якоїсь з українських земель по-за межами ССРСР не маємо. Цю певність маємо ми лише відносно Великої України, яка є самозасобом і самометою для себе самої, та відносно ворожости фронту європейських держав до Московщини, що впливає органічно з постійної і незмінної ворожости поневолених націй ССРСР з Україною на чолі до Московщини, яка замикає «життєвий простір» перед цими державами на сході від польського кордону.

Конкретним висновком, оскільки він не лишається, як багато инших, голосом в пустелі, є для цілого українського громадянства і для кожного українця, де б він не перебував, чинна, а передусім і в кожному разі матеріальна участь в тій, з погляду європейського права наскрізь легальній, акції, яку провадять відвічальні українські чинники в Європі в напрямі скріплення й розвитку зв'язків України з протимосковським фронтом європейських держав, збільшеним тепер новою Іспанією.

М. Данько

7. III. 1939.

*) Цю статтю було набрано до попереднього числа «Тризуба», куди вона не ввійшла через брак місця. Ред.

В Парижі

Цього року Шевченкові роковини, з огляду на 125-тиліття народження великого поета, святкує український світ з особливою урочистістю. Вшанування пам'яті національного пророка розпочалося в Парижі урочистою службою Божою, яку відправив в Українській Православній Церкві, в неділю, 12 березня, настоятель її о.-прот. І. Бриндзан. Під час служби виголошено було заупокійну ектенію, а по скінченні її о.-настоятель звернувся до вірних з патріотичним словом, присвяченим пам'яті пророка національного відродження України і значінню свята, яким його шанують в українському житті за наших днів.

Після служби Божої одправлено було урочисту панахиду за спокій душі слуги Божого Тараса. Добре, як завжди, і з особливим піднесенням, яке само собою передавалося присутнім, жалібні співи панахидні виконав церковний хор під майстерною орудою п. Миколайчука. Вражіння зробила під час літургії «Херувимська», оригінальний твір композитора Ю. Пономаренка. Святочність одправи підкреслено було концертом — «На рїках Вавилонських».

В церкві, що її виповнено було по береги, зібралося того дня оддати пошану великому національному поетові багато земляків з нашої колонії в Парижі, на чолі з її видатнішими представниками, а тако-ж чимало приїзжих з ріжних осередків української еміграції у Франції.

* * *

Святочний концерт-виставу з нагоди 125-тиліття народження Т. Шевченка готує українська четвергова школа в Парижі.

* * *

Український Театр у Парижі під досвідченим проводом п. П. Шмаїля, який допіру з таким великим артистичним успіхом поставив на пошану І. Котляревському «Наталку Полтавку», готується з нагоди Шевченкових роковин до нового спектаклю. Має йти «Назар Стодоля».

В Празі

Цього року, з нагоди 125-тиліття народження Тараса Шевченка, Шевченківське свято в Празі відбулося з ще небувалою пишністю. Влаштували це свято Чеська Академія Наук, Слов'янський Інститут, Український Університет у Празі разом із спеціальним чесько-українським комітетом, створеним для влаштування свята.

Свято відбулося в ліпшій з саль Праги — в Сметановій салі міського репрезентаційного дому, в суботу 11 березня с. р., під протекторатом міністра освіти д-ра Капраса та голови уряду Карпатської України о. д-ра А. Волошина та за почесного головування президента Чеської Академії Наук проф. д-ра Шусті, за великої участі громадянства чеського й українського.

Присутніми були те-ж міністр освіти д-р Капрас, міністр уряду Карпатської України С. Клочурак, посол до сейму Карпатської України д-р Брацайко, заступники голови чеського уряду, канцєрїї президента республіки та інших центральних чеських установ, од міста Праги д-р Каднер, представники науки, літератури, мистецтва, господарського й культурного світу.

Салю було прикрашено чеським і українським національними прапорами та погруддям Тараса Шевченка.

Вечір-академію, зв'язану з мистецькими виступами українського хору та чеських і українських артистів, відкрив представник голови Чеської Академії Наук д-р М. Гисек, в слові своєму порівнюючи чеських поетів-будителів з Тарасом Шевченком, що вийшли, як і він, з народу, та приєднуючись іменем Чеської Академії Наук до вшанування одного з тих слов'янських поетів, що пробивали дорогу новому життю та боролись і терпіли за свободу.

Далі професор д-р Горак прочитав дуже добрий і вдалий виклад на тему «Шевченко й слов'янство», в якому згадав про драматичне життя Шевченка, охарактеризував у головних рисах його творчість.

Віх українців промовляв проф. Українського Університету в Празі д-р О. Колесса (по-чеськи). У своєму викладі на тему «Прометей і прометейзм ідеології Шевченка» проф. О. Колесса подав аналіз прометейської думки Шевченка, підкреслюючи його тугу й віру у звільнення народу.

Всіх промовців, як і артистів, що виступали потім у артистичній частині вечера, присутні нагородили бурними оплесками. Присутні оплесками привітали те-ж і присутніх офіційних осіб, імена яких назвав голова чесько-українського комітету для влаштування цього Шевченківського свята — п. Фр. Главачек. *)

* * *

Другого дня, в неділю, 12 березня, відбулося в салі бібліотеки Національного Музею в Празі відкриття Шевченківської вистави, що має тривати до 11 квітня с. р.

Виставу цю влаштував чеський Національний Музей в Празі при участі Чеської Академії Наук, Слов'янського Інституту, Національної й Університетської Бібліотеки, Слов'янської Бібліотеки, Українського Університету в Празі, Музею Визвольної Боротьби України в Празі, Українського Історичного Кабінету при Міністерстві Закордонних Справ у Празі, Українського Товариства Приятелів Книги та Чесько-Українського Комітету для влаштування Шевченківського свята.

Відкриття вистави відбулося о год. 11 зранку в центральній салі Національного Музею. Першим промовляв голова кураторії Музею Е. Главатий. Після офіційних привітань численних офіційних представників різних чеських і українських культурних установ і міністерств слово передано було президентові Чеської Академії Наук проф. д-рові Шусті. Проф. Шуста в довшій промові, прекрасній змістом, охарактеризував Шевченка, як поета і мистця, та особливо спинився на зміні ідей, що стала у чеського народу відносно народу українського: перед війною була розповсюджена ідея єдиної, сильної Росії, яко оборонця слов'янства. Після війни «історична дійсність» показала хибі цієї ідеї, і тепер чеський народ підтримує Україну в її стремліннях до самостійности, тим більше, що в межах Чехо-Словаччини є тепер, як член федерації, Карпатська Україна.

Закінчив проф. Шуста свою промову побажанням для українського народу добути самостійну державу.

Потім п. Е. Главатий проголосив виставу відкритою, повідомляючи, між иншим, що в чеському Національному Музею зберігається власноручний лист Тараса Шевченка до Шафарика з посвятою до поеми «Гус», якого Шевченко вислав Шафарикові. На боці тексту поеми «Гус» Шафарик зробив примітку, що, читаючи поему, він обливався сльозами.

Вистава міститься у великій бічній салі, що вся заповнена вітринами з експонатами: виданнями «Кобзаря», перекладами творів Т. Шевченка

*) Вражіння одного з українських учасників цього свята подамо додатково в наступному числі «Трибуна». РЕД.

на чужі мови та репродукціями картин і портретів роботи Шевченка. Вистава ця дійсно показує на цей раз прихильність чехів до Шевченка та України.

Найактивнішу участь у влаштуванні Шевченківського свята й вистави виявила Чеська Академія Наук в особі її президента проф. д-ра Шусті. Чеська Академія Наук не тільки взяла участь у святі, але й асигнувала певні кошти на покриття видатків. Тому за влаштування імпозантного свята й вистави подяка українського громадянства належиться в першу чергу саме президентові Ч. А. Н. проф. Шусті.

А.

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— На Середземному морі. — У Москві.

Десь півроку тому багато говорилося про те, що для Західньої Європи місяць березень буде критичний. У ньому, мовляв, вибухне чи великий конфлікт, чи настануть великі рішення, що потягнуть за собою більше-менше на довший час замирення в цій частині нашого континенту.

До чогось подібного воно таки йде. Напруження у взаєминах чотирьох великих європейських держав досягло немов би такого ступня, що за ним мусить наступити вже якийсь певний чин, мирний чи конфліктний. Бо-ж те напруження і зв'язана з ним тривога давно вже перекинулись за межі безпосереднє заінтересованих отих великих «чотирьох», і метушитися й хилитися з боку на бік починають уже й усі інші держави, менші й більші, особливо в центрі Європи та на сході й на півдні від того центра. А такого роду метушня і такі хилитання можуть стати для Європи небезпечнішими, ніж навіть безпосередній конфлікт великодержавний.

Центром того напруженого становища, як була цілий останній час, так і залилася не вирішена проблема Середземного моря. Минулого року про неї говорилося на цьому місці. В основі своєї вона складається з необхідности розподілити сфери впливів і сил на його водах і берегах між трьома великими державами — Англією, Францією та Італією. Четвертою в цій проблемі з'явилась Німеччина. Що-до СРСР, то ця держава сама, здається, розуміє, що їй втручатися до тої проблеми годі чи зась.

На початках можна було думати, що шляхи до вирішення легко будуть знайдені, і то в чисто дипломатичний спосіб. Бо-ж ніби то ходило лише про так звану волю рухів і про забезпечення військової та комерційної навігації на цьому морі, яке немов би перестало бути широким морем, а стало невеликим озером з вузькими протокою й каналом на двох його кінцях. Англія потребувала для себе вільну дорогу з заходу на схід; що-ж до Франції та Італії, то вони дбали забезпечити собі шляхи з півночі на південь, крім, явна річ, тої самої англійської західне-східньої дороги. Англія з Італією уже давно погодилися між собою не лише в Середземному морі, але і в його продовженні — морі Червоному. Погоджена була Англія і з Францією на всіх потрібних їй секторах морських шляхів. Для повного злагодження залишалася лише згода франко-італійська, але вона, з різних причин, не прийшла в час, і тепер обросла ще іншими проблемами порядку територіального й національного. І на цьому стало.

Не можна вказати, щоб усі елементи франко-італійського сперечання були ясні для неприсвяченого ока стороннього спостерігача, бо-ж і на час, коли писано ці рядки, невідомо точно, чого власне, крім вільної дороги чи доріг вимагає Італія від Франції. У цій справі стоять ніби-то дві Італії — офіційна й неофіційна. Неофіційна Італія говорить про необ-

хідність дістати від Франції Джібуті й Туніс, ба навіть Ніцу, Савою й Корсику, — говорить про це на мітингах, у пресі, навіть в урядових інструкціях. А офіційна Італія, тоб-то сам Мусоліні, який безперечно має останнє слово, мовчить і точних умов своїх не оголошує.

Що-правда, в останній день, коли ці рядки писано, англійська преса подала відомості, що Італія, за посередництвом англійської дипломатії, довела до відома Франції свої мінімальні побажання, в яких немає мови про територіяльні домагання, а говориться лише про участь італійців в адміністрації Суецького каналу, про вільний італійський порт у Джібуті, про участь в адміністрації залізниць від цього порту до столиці Етіопії Аддіс-Абеби, про сприятливий статут італійців у Тунісі. Побажання ці у Лондоні немов би вважаються розумними й можливими до виконання. Коли це так, то ціла справа могла б ніби-то бути вирішена мирно, в чисто-дипломатичний спосіб, і атмосфера напруження була б більше-менше очищена, що таке потрібне для всіх інших справ, як на заході, так і на сході.

Але по-за цими сприятливими англійськими відомостями все-ж треба де-що почекати, бо-ж сам Мусоліні публічного вияву ще не зробив, а збирається його вчинити на великий фашистський раді 26-го поточного місяця. Крім того, є ще один гачок, що за нього може зачепитися ціла справа. Це те, що з цією проблемою Середземного моря стали за останній час зв'язувати й велику проблему колоніального перерозподілу. Втіхую для Європи тут може бути те, що дипломати, будь-що-будь, уміють чергувати проблеми і мабуть таки одв'яжуть питання колоній і поставлять його окремо.

* * *

Передішку, яку совітській державі дали західно-європейські тертя, використав ні хто інший, як сам тов. Сталін для того, щоб виголосити на черговому комуністичному з'їзді в Москві велику політичну промову, присвячену в значній мірі міжнародньому становищу. Не маємо ще повного тексту тієї промови, але й з того, що є в короткій її передачі совітського телеграфного агенства, можна бачити, що промова та продиктована не стільки бажанням освітлити слухачам поточний стан річей в Європі, скільки спробою знайти якийсь шлях до втрачених Москвою міжнародніх позицій. Для цього червоний цар Московський спробував формулювати новий курс совітської політики в міжнародній площині. Формула тов. Сталіна зводиться до того, що ССРСР, мовляв, з усіма близькими й далекими державами хоче жити в дружбі, мирі і згоді, під умовою, що ті держави «ні прямо, ні скісно не будуть порушувати інтересів, цілості і недоторканости кордонів совітського союзу». Чи-ж це програма? Не похоже, особливо для большевиків. Це далеко подібніше до одмовлення від усіх старих їхніх ліній, до прохання: — ради Христа, мовляв, не займайте нас, а ми будемо надалі добрі, слухняні і т. ин.

Говорив тов. Сталін і про Україну і вказав, між іншим, на те, що «думки про прилучення совітської України до України Карпатської смішні та божевільні». У кого він знайшов такі думки? Вони могли зродитися хіба що в нього та десь у Москві, бо по-за Москвою, в Європі, про Україну, — це правда, — думають, але зовсім не те, що Сталін говорив своїм повинним слухачам. Автім, кожний використовує передішку так, як може та як уміє.

Observer

НА ВЕЛИКДЕНЬ

замість особистих візитів і листовних привітань встановленим звичаєм складайте пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі

У французькому журналі «La Revue Universelle», в числі з 15 січня 1939 р., надруковано докладну статтю професора О. Шульгіна, б. міністра закордонних справ УНР, тепер редактора двомісячника «La Revue de Prométhée», що виходить французькою мовою в Парижі.

Нижче подаємо в українському перекладі висновки цієї статті.

«Українську проблему поставлено, але не видно ще ясно, як її буде розв'язано. Ми вже сказали, що її складність випливає з того факту, що українців поділено по-між чотирьма різними державами: ССРСР, Польща, Румунія й Чехословаччина. Де-які українські угруповання вимагали в недавніх заявах — в Празі і в Сполучених Державах — негайного об'єднання всіх українських земель в одній державі. Але як того досягти, не зустрівши спротиву не лише у ССРСР, головної мети українських атак, але рівно-ж й опозиції інших заінтересованих держав? Навіть коли полишити на боці Румунію й Чехословаччину, де кількість українців відносно не велика, зостається Польща і шість мільйонів українців, що згромаджені на південному сході цієї держави. Не можна нехтувати цієї проблеми. Яке буде становище Польщі вирішального моменту? Де-які недавні дипломатичні її акти залишають в громадській opinіi вражіння, що Польща буде глибоко ворожа до всякого руху українського визволення. Та проте не забуваємо, що її становище не завжди було таким: року 1920 маршал Пілсудський і Головний Отаман Петлюра склали трактат і воювали плече-в-плече проти московського напасника, забуваючи віковичні сварки по-між Польщею та Україною. Українська Армія спинила надзвичайною своєю самовідданою чинністю і героїзмом розгін Буденного коло Замостя і спричинилася тим до перемоги Варшавської: Польщу було врятовано. Після перемир'я в Ризі по-між Польщею та світами, Україна, що зсталася самотньою і майже без зброї проти потужного ворога, не витримала... Але, здавалося б, самий факт цієї спільної боротьби не слід би забувати полякам може більше, ніж українцям.

«У французькій пресі часто повторюють (ми знаходимо ці твердження з-під пера таких компетентних людей, як Рене Пінон), що в 1920 р. маршал Пілсудський хотів відбудувати Польщу в її кордонах 1772 р. Ми-ж можемо ствердити, знаючи досконально справу, що це був навіяний акт зречення з цих кордонів. Трактатом з року 1920 Польща визнала формально незалежність України, її повну суверенність, за винятком, звісно, земель українських, які вона посідала вже на той час. Цей артикул трактату було опубліковано в документах першої асамблеї Ліги Націй (№ 88). В недавній книзі про війну 1920 року польський генерал Кутшеба дуже виразно встановив мету, що до неї йшов покійний маршал, який вважав за краще створення незалежної України, аніж смертельну загрозу російського колосу.

«Чи Польща зостанеться вирішального моменту вірною традиції свого фундатора? Чи потрапить вона знайти спільну мову з українцями? Чи зрозуміють у Варшаві, що замирнення з українцями, які живуть у Польщі, річ необхідна? Чи визнають там необхідність задовольнити законні домагання українців і здійснити у відповідній формі проєкт автономії в межах польської

держави? Чи Польща поборюватиме український рух, що прямує до відділення од ССРСР, чи зостанеться вона нейтральною, чи, погодившись з своїми власними громадянами, українцями із Львова, стане вона поважним фактором одбудування Держави Української в берегах Дніпра?

«Ніхто сьогодні не думає, що Польща це ніби єдина заінтересована в українських справах держава. Всі погляди звернено на Німеччину. Їй накидають різні проекти, хоч ніхто не знає справді планів III-ої Імперії. Припустимо, що вона має намір визволити Україну, щоб позбутися загрози совітської і комуністичної, щоб мати змогу утримувати економічні зносини з нею. Отже повстане тоді дуже важливе питання: якими способами, будучи відділеною від ССРСР другими державами, зможе вона того досягти? Вважатиме вона ці держави за противників чи шукатиме вона з ними порозуміння? І яким буде її остаточне відношення до Польщі? Чи зуміють вони між собою порозумітися і на яких основах?

«Говорючи так про міжнародню ситуацію, ми хочемо зокрема підкреслити, що вузол проблеми не є в тій чи іншій політичній комбінації, але знаходиться він в самій Україні, що це від волі українців залежить творення їхньої держави і захист їхніх прав повсюду, де вони знаходяться.

«Треба перейнятися цією глибокою правдою, яку недавно Рене Пінон сформулював: «Не можна-ж без кінця негувати, — говорить він, — стремління й права 35 мільйонів люду. Незалежність України мусить здійснитися, і, — додає п. Пінон, — вона мусить здійснитися мирним шляхом і для миру, правним шляхом і в праві». Чи-ж це можливо?

«Пан Рене Пінон так думає, а українці так само того хотіли б, разом з ним, але вони готові, коли це потрібно, захищати із зброєю в руках їхню незалежність, пролити кров їхню за землю їхніх батьків, що стільки разів напоювалася кров'ю їхніх предків».

* * *

Між великою кількістю заміток і статей про Україну останнім часом у Франції треба окремо відмітити статтю генер. Кюльмана у «France-Militaire» з 19 січня с. р. під заголовком «Les problèmes ukrainiens». Стаття ця виділяється своїми реальними висновками що-до відродження української незалежності.

Автор спочатку аналізує шанси росіян на перебудову сов. Росії і приходить до висновку, що

«концепція російських націоналістів являється химерною».

Після цього твердження приходить автор до аналізу українського руху, що за мету собі ставить збудування незалежної Української Держави. Говорячи про плани того напрямку, що хоче «реалізувати одним махом Велику Україну з 43 мільйонами мешканців за рахунок чотирьох сусідніх держав», автор зазначає й другий напрям української державницької думки, який ставить собі, як ближчу мету, звільнення лише України під совітами. На думку автора ця концепція простіша й

«здається єдино-можливою до виконання».

Українське Пресове Бюро в Женеві уповажнене заявити наступне.

Пан Вячеслав Прокопович, Голова Ради Міністрів УНР, в зв'язку з останніми подіями зазначає такі факти:

Окупацію угорським військом території Карпатської України і збройну одсіч чужеземній інвазії з боку українського.

Це гвалтовне порушення Угорщиною права не може не викликати найенергійнішого нашого протесту, а героїчна оборона карпатськими українцями своєї землі і держави привертає до себе найгарячіші наші симпатії.

Уряд УНР в глибокій пошані схиляється перед світлою пам'яттю тих, хто із зброєю в руках знайшов лицарську смерть на полі чести за волю рідної землі, і висловлює своє найсердечніше співчуття Карпатській Україні в її боротьбі за свої законні права.

Разом з тим наше правительство вважає за свій обов'язок, — в інтересах забезпечення миру і во ім'я принципу самоозначення націй, — привернути увагу сінаторів Віденського арбітражу й інших заінтересованих держав до кінцевої необхідности зберегти державність Карпатської України і національний її український характер.

Трибуна Молодих

Редаґує ЯРОСЛАВ ДРИГІНИЧ

Ч. 12.

19 березня 1938 року.

ВСЕВОЛОД ОЛЕКСАНДРОВИЧ

П О Х В А Л А Ф А Н А Т И З М У

Живемо в часах загального розгублення, коли людина живе відірваними моментами, хвилинами, не маючи ясного й о д н о г о погляду на форму й зміст свого життя. Звідсіля і розпорошеність, розбиття творчих сил нашої планети, що, як заблукані потоки шумлять між твердими скелями сучасности, не маючи змоги зіл'ятися в одне річище.

Важенні слова вождя італійського фашизму, що, як не можна краще, окреслюють правдивий зміст нашого сторіччя: «Боротьба це начало всіх речей, бо життя повне суперечностей: воно кохання і ненависть, біле й чорне, день і ніч, добро й зло, і поки ці суперечності не зісумуються у рівновазі, до того часу в глибині людської природи боротьба буде завжди конечним призначенням».

Справді: існувати мусять речі добрі, але існують речі злі. Не заперечувати існування зла, тільки боротися із злом, — ось правильно зрозуміле наше завдання. Заперечування, пустомельство непотрібні; корисні — боротьба, діяння, чин.

Ми в першу чергу воїни. Воїни, поставлені на сторожі нації. Нація, як Бог. Не можна її бачити, не можна її намалювати, ні зрозуміти, як розуміється ґраматичні правила; її треба відчувати. Її треба носити в серці, як частину пресвяту, як скарб незгалибний, а багатотінний.

Вона, як володар найясніший, що його обличчя воїнам не дано ніколи оглядати, проте в ім'я його і за його треба вногів мати своє життя й зуміти кожночасно зложити його на жертвнику.

Воїн це той, який уміє радісно жити, але й зуміє радісно вмерти.

Наше сторіччя — сторіччя воїнів і жреців. Жреців великої й єдиної правди: Україна була, є і буде. Цю правду треба в серці носити.

Жрець це людина, що постійно підсилює в своїх братів віру неповторну, єдину й святую правду. Він, як треба, з полум'яним словом промінної правди вмирає на хресті, або в пащі розлютованих левів.

Воїни й жреці — найкращі сини нації. Воїн тілом своїм заслонює усі входи до храму, жрець держить вічний, негасимий вогонь на жертовниках. Коли-ж воїн згине, жрець зложить тіло його, як найбільшу жертву, на жертовнику правди.

Правда є тільки одна.

Коли хтось говорить, що знає кращу правду, як правда вашої рідної нації, лож чинить. Для ложних пророків будується кострища. Треба тільки вміти відрізнити полум'я ясне від темно-го. Бо правдивих пророків те-ж часом спалюють на кострищах.

* * *

Націоналізм не ідеологія. Це щось більше. Це віра. І не заперечать її ні іронічна посмішка емеритованого сибарита, ні сентиментальні кпинки романтичних юначків, що, загорнуті в тепленькі посади, чи в надії на них, нагинають вміло свої молоді хребти під подувами вітру. Не важко мати м'який хребет, але важко мати твердий.

Нація є нічим без держави. Вона існує, як імлицте іраціональне шукання свого «я» ґрупою одиниць, близьких собі расою, ґрунтом, мовою, традицією. Держава надає національному інстинктові напрям, логічність, вираз. Як об'явлена в революції правда, держава — крицевою організацією, а по-над усе своїм духовим змістом творить націю у певному розумінні.

В нас залюбки згадується дата першого листопаду 1918 року, але-ж ця дата є нічим, коли не оглядатися на весь пройдений українською величнєю історією шлях від Германариха — мужнього короля готів, Скилі — непереможного вождя скитів, чи залізностопого Бравліна варягів. Тут саме тяглість і традиція української державности.

Багацько пишеться, а куди більше ще говориться в нас сьогодні про цю дивну добу, що в ній приходиться нам жити й діяти. Вона прийшла, як заперечення минулої доби, доби сентименталізму, утопій і театрального романтизму. Війна струснула континентом до основ. Старі рудери завалилася, а повстав новий

світ. Але не забуваймо, що прийде новіший ще світ. Маймо відвагу сказати — наш світ.

Стільки найрізноманітніших гасел нам кидається, такі різнобарвні й багатогранні ідеологічні концепції, а так мало з'єднують вони під своїми прапорами визнавців. Визнавців не таких, що точно платять вкладки й сходяться раз до року на сходинах, з'їзд, чи конгрес; визнавців не таких, що, пірвані хвилиним поривом, полетіли б на вогонь, але таких, що жили б своєю ідеєю, що вона виповняла б їм кожний їхній день, що в її ім'я пішли б вони не тільки сьогодні, в моменті захвату, але й завтра, післязавтра, і кожного дня аж до смерті.

Вимогою нашого призначення є роз'ятрити міт Української Імперії, що сягала двох морів: білого й чорного, що сягала двох гірських хребтів. Міт імперії, що мусить стати одиноким гаслом, гаслом всеобіймаючим, всебічним, гаслом максимальних наших змагань, яке надавало б напрямок і логіку нашому життю.

Скаже скептик: де-ж нам думати про Українську Імперію, коли це, коли те, коли щось іншого... Але скаже це тільки той, хто не розуміє історії свого народу, хто не знає сили своєї землі. На мапах сьогодняшнього світу немає кордонів Української Імперії, позначених чіткими рисками, але зате є вони позначені на територіях лініями тривкішими, тривкішими знаками: кров'ю й кістю українського воїна. А там де плила кров українського воїна, що боронив рідних кордонів, там земля українська і нічого більше.

* * *

«Не забудемо і того, що з іменем одного з організаторів Української Центральної Ради — героя визвольної боротьби С и м о н а П е т л ю р и — умирили і умирають сотні тисяч українців в підсовітській Україні». («Далекий Схід», ч. 1, 27. III. 37 р.).

Підставою, першою і останньою точкою нашого «вірую» блещить не книжкова ідеологія, поділена на параграфи, закони й правильники, але саме вона: українська кров.

Не з книжного начитання, не з мудрих реторт хемиків, не де инде, а з щирого полум'яного фанатизму повстане Українська Держава. Ми мали і вчених, і філософів, і ідеологів, але небагато було в нас фанатиків! Уявіть собі тільки ці три сотні, що пігналися запалені лише оцим фанатизмом на Крути! Уявіть собі триста п'ятьдесят дев'ять воїнів, що, нахилени над могильною ямою, чують улесливі слова: заперечте свої дотеперішні змагання, плюньте на все те, чим до сьогодні горіли, а будете жити і то добре жити... І ще уявіть собі їхню відповідь: ні! — і вдумайтеся в величній зміст Базарського акту.

Що-ж там було? Чи може дешевенька трагіфарса де-яких рідних «провідників», чи може солоний вогонь, що його так багато всюди у нас? Ні! Там горів оцей щирий фанатизм, безро-

зумна віра в Українську Націю, в Україну. І цього фанатизму багатько треба саме нині. Нині, коли може на терезах історії починається важити призначення націй. І ця фанатична, беззастережна віра в Націю допоможе перехилити терези історії на нашу користь.

БОРИС ОЛЬХІВСЬКИЙ

ВИЗВОЛЕННЯ З ЧУЖОЇ ДОКТРИНИ

Наша історична публіцистика присвятила вже багато уваги негативному впливові неукраїнської політичної доктрини — марксизму на розвиток української політичної думки.

Це-ж марксизм, висуваючи на перший план класову боротьбу, зацінював нею боротьбу національну і тим самим загачував Україні шлях до визволення.

Це-ж засліплення марксистською доктриною доводило людей найпростолінійніших з по-між українських революціонерів до повного заперечення самого існування української нації.

«Для новітнього розуміння нації кінечно, щоб нація мала принаймні головніші скаладові частини суспільства капіталістичного ладу, а іменно — класу продуцентів і класу капіталістів обшарників. Відсутність якої-небудь із цих клас уже не допускає, щоб те суспільство могло бути назване нацією. Неперечно, що для тої самої причини української нації зараз не існує. Українському пролетаріятові не залежить на тому, чи утвориться українська нація, чи ні... Очевидно ділом пролетаріяту, оскільки він має завдання боротися з буржуазією, було і єсть боротися з цим буржуазним (рекомим національним) питанням, а для того у відповідь на туман, напускаємий буржуазією, розсвіати його, роз'яснюючи, що це питання, яко буржуазійне, пролетаріяту вороже, взагалі не існує» (Д. Антонович у «Праці» за лютий 1905 р.).

Це-ж марксизм викривлював погляди на значіння основної маси українського народу — селянської верстви. Змущував дивитися на неї, як на «дрібну буржуазію», реакційну класу, засуджену на вимирання в передбаченому Марксом процесі «концентрації капіталу», вимирання дрібного капіталу і поділу людства на жменьку великих капіталістів і маси позбавлених власности пролестарів. Слепе захоплення Марксовою схемою довело до того, що українська партія осуджувала природній гін українського малоземельного селянства відібрати землю від чужої держави й чуже-національного поміщитва. З приводу аграрних заворушень 1905 р. другий черговий з'їзд УСДРП пригадував, що «рухи, звернені до захоплення приватніх ґрунтів, які являються виразом дрібнобуржуазних

інстинктів, намагаються повернути колію історії назад, до панування дрібної власності і через те являються цілком реакційними». *)

В Галичині-ж, задивлений у марксистську доктрину, Юліян Бачинський осуджував парцеляцію великих земельних масностей між українськими селянами, як «прояв крайнє реакційний». Навпаки, «проявом дуже корисним» уважав перехід землі в жидівські руки. «Жид, не зв'язаний ніякими історичними традиціями, глядячи оком не взад, — в минувшість, а звернений вперед, в будучність, зуміє ліпше застосуватись до теперішніх економічно-політичних потреб Галичини і поперти в тім напрямі політику її». **)

Це все дуже скрайні приклади втискання живосилом української дійсності в неприродні для неї ряма жидівської доктрини, калічення цієї дійсності на прокрустовому ложі книжної теорії. До багатьох українських марксистів ця дійсність промовляла голосніше і здержувала їх від шкідливих екстремів, що одначе не виключало шкідливого впливу марксизму на читкість їх позицій, подиктованих національними інтересами. В їхній душі відбувалася часто боротьба між чужою доктриною і голосом української крові, яка кінчалася або «національним ухилом» від чистоти марксистської догми, або остаточним розривом з цією догмою.

Сугестивна сила марксизму, як «передового» в довоєнній добі світогляду, була остільки велика, що поривала найсильніші індивідуальності. Цим пояснюються де-які дивні парадокси в новочасній українській історії.

Найтвердіші марксисты, так зв. «спілчане», які виступили з УСДРП, бо не могли погодитися з постулятом автономії України, шкідливим, на їх думку, з погляду єдиного для всієї Росії робітничого руху, ставали згодом піонерами практичного, бойового самостійництва (Скоропис Йолтуховський та Меленевський в Союзі Визволення України). Участь марксистів у відродженні української державности була значною.

Чидається тако-ж в очі, що найбільші новочасні реформатори української духовости, наймогутніші ліквідатори шкідливих марксистських фетишів вийшли не з по-між старих антимарксистів, які з марксизмом ніколи не погоджувалися, а з по-між колишніх завзятих прихильників марксизму. Так само як в Італії або Польщі, вийшов в Україні з марксистських рядів національний вождь Симон Петлюра. І з цих самих рядів вийшли видатні теоретики — ідеологі д-р Дмитро Донцов та Вячеслав Липинський.

Ці теоретики звели рішучий бій з впливами марксизму на українську думку. Цей бій був до де-якої міри, не вважаючи на всі зовнішні розходження, доповненням тієї збройної боротьби, що її вів Симон Петлюра з воюючим марксизмом Москви, був поглибленням внутрішнього сенсу цієї боротьби.

Одначе з імпазантних ідеологічних конструкцій Липинського стирчать ще цілком виразно значні недоламки цієї марксистської доктрини,

*) Д-р Панаас Феденко. «Український громадський рух у XX ст.» Подєбради 1934, стор. 33.

**) Ю. Бачинський. «Україна Ірредента». Львів 1900, стор. 28-29.

через основну «школу» якої він пройшов. В ідеологічних творах Липинського впадає в очі суто-марксистська термінологія-протиставлення «продукуючих клас» «непродукуючим», «здекласованим» елементам. Цей гострий поділ і фанатична віра в месіянське призначення «продукуючих» і неплідність «непродукуючих» зв'язана була в марксизмі з його матеріялістичною основою. «Продукцією» було для Маркса тільки витворення матеріяльних дібр. Ідеалістичні та спиритуалістичні злети Липинського-каголика і монархиста розбивалися об залізні ґрати матеріялізму — Липинського-колишнього марксиста. Це власне була траґедія Липинського.

Палаючи в національній екстазі, не міг він піти за племінним духом «здекласованого інтеліґента» Симона Петлюри, схилився перед Скоропадським — духовим зером, але власником великого варстату «хліборобської продукції», і від цієї «хліборобської продукції» дідичів, від її матеріяльного ества сподівався політичних чудес. Дух Липинського тягнув його до того, що знайшло вислів у новочасних національних рухах — до визнання вищости духових вартостей над матеріяльними, свідомого підпорядкування матеріяльної господарки вищим ідеальним цілям, підпорядкування цим цілям матеріяльних інтересів клас. Важкий баласт пережитків марксистського світогляду не дозволив йому знайти себе, збитися і д е о к р а т о м , задержував його на нежиттєвих у наших часах позиціях класократизму.

Марксисти не вірили у вищість інтересів нації — цілости над матеріяльними інтересами поодиноких клас. Держава була для них тільки «надбудовою» панування тієї чи іншої класи над «засобами продукції». Тому держава, на думку марксистів, могла бути тільки класова: феодално-аристократична, буржуазно-капіталістична або пролетарська. Тільки ці «продукуючі» класи могли, на думку марксистів, нести на собі тягар державного проводу, керуючись при цьому своїми класовими інтересами. В очах Липинського — дідич, навіть байдужий до української справи, був для будови української держави вартіснійший, ніж найзавзятіший, найжертвеніший український патріот з по-між «непродукуючих».

Коли Липинський грозив, що дідичі не підуть за такою Україною, яка не шануватиме їх класових інтересів, це був дивний збіг з тезою «Україна соціялістична або жадна». Це не був у Липинського недорозвиток патріотизму, а тільки невміння визволитися з класової схеми марксизму.

Підпорядкування інтересів клас інтересам державного проводу Липинський уявляв собі тільки як «охлократію». панування грубої сили та інтересів ґрупи, яка цю силу (збройну) в державі захопила. Липинський не вірив у те, що ідеалізм проводу вищого по-над усяку класову базу може здобути більшу силу, ніж інтереси в с і х клас, панувати над у с і м и класами без ріжниць, твердою рукою регулюючи їх апетити.

Це було недовір'я до сил людського духа, до його спроможности переваги над матерією, недовір'я, защеplене матеріялістичною марксистською доктриною. Так само, напр., Юліян Бачинський твердив у своїй «Україна Ірредента», що Польща ніколи не відділиться від Росії, бо це не відповідало б інтересам польської промисловости.

Найменшу роль грали пережитки марксистських теорій у світогляді Симона Петлюри-Вождя, в його шляхетній науці про воюючу Україну. Був це світогляд менше докладно розроблений у теорії, а зате величне втілений у героїчній дійсності. Вимоги цієї дійсності менше залишали місця на вплив абстрактних тонкощів марксистського галмудизму, ніж розбудова книжних теорій. Постать Петлюри — Вождя воюючої України зарисувалася дуже пізно на місці постаті Петлюри — правовірного соціал-демократа. Але вогонь великих переживань провідника збройної боротьби пропалив Його душу глибше, ніж інші українські душі. Той самий політичний ідеалізм, що знаходить тепер здійснення в Італії та Німеччині, промовляє з заповітів Петлюри і замкнений у висловленій Ним вірі у вищість інтересів держави над інтереси провінцій, партій, груп, і к л а с.

РЕЦЕНЗІІ

КНИЖКА ПРО БАГАТСТВА УКРАЇНИ *)

В нинішній час, коли йде завзята боротьба за сировину для краевого промислу, за здобуття ринків збуту, коли йде велика гра між світовими потугами за вдержання стану посідання і здобуття джерел нових сил, зацікавлення господарською стороною державного будівництва повинно зростати в першій мірі серед нас — українців. Головно-ж, для загального зрозуміння треба нам пізнати основу економічного розвитку нашої країни і її природні багатства. Це допоможе те-ж нам відкрити причини відвічного наступу наших сусідів на українські землі й дозволить легше оборонитися перед ними.

Приємно по популярних книжечках, опрацьованих поверховно, неточно й агітаційно, прочитати науково потрактований твір про матеріальні скарби України. Цим твором являється книжка

В. Іваниса про сучасну промисловість України. Книжка В. Іваниса представляє підземні багатства України, розвиток української промисловости та її сучасний стан.

Булоб добре, коли б автор не обмежився був тільки до ССРСР, але представив промисловість усіх українських земель. До української господарської території зачисляє в своїй книжці В. Іванис Крим, що є географічним продовженням Чорноморського Низу і політично-економічним доповненням України. А Північний Кавказ? В сьогоднішній совітській дійсності ця земля не належить до УСССР, не вважаючи на те, що у її західній частині українці творять 60-80 відс. населення. Для України має вона велике значіння. Злука Півн. Кавказу з Україною означає ліквідацію московських впливів на Чорному морі. Коли Москва надалі задер-

*) Василь Іванис: «Промисловість України і Північного Кавказу», Варшава 1938 р. Праці Українського Наукового Інституту, том 43.

життя його під своєю владою, буде грозити Україні від півдня на Чорному морі, на Кримі і в Донецькому басейні.

На початку книжки автор подає коротку історію гірничої і металеві промисловості в Україні. Ці дві галузі промисловості розвинулися розмірно пізно, бо щойно в другій половині 19 ст. Зложилися на це різні причини. Цілий південь України був дуже рідко заселений. Було мало рук до праці та не було місткого ринку збуту на вугілля та металеві вироби. Кріпацьке сільське господарство стояло на низькому рівні, не користувалося технічними здобутками й новим хліборобським знаряддям. Правне становище не сприяло повстанню міст та робітничих осель. Вивіз закордон, як те-ж внутрішній транспорт мали небагато можливостей через брак догідних сполучень (залізничої та водної комунікації). Криворізькі руди, основа української металургії, почали добуватися щойно у 80 роках мин. сторіччя. Щойно розбудова залізниць стала початком розвитку гірничої промисловості. Особливо тому, що паротяги стали споживачами кам'яного вугілля, як те-ж і тому, що залізниця стали відборцями рельс і інших фабрикатів, потрібних для залізничного транспорту. Залізниця «створили» та розширили ринки збуту вугілля та інших витворів. Однак головною причиною припізнення індустріалізації України й Півн. Кавказу був брак капіталу. Ані самі українці, ані царський уряд (що ледви міг розбудувати московський промисловий район) не мали змоги урухомити південну промисловість. Тут прийшов з поміччю заграничний капітал. Треба признати, що з заграничним капіталом приходила на Україну висока чужинецька техніка, яка була дуже побажана для відсталіх промислових окраїн колишньої Росії. Однак спосіб експлоатації чужих капіталів приносив багато лиха. Чужий капітал не мав очевидно на меті розбудувати промислу України й Півн. Кавка-

зу, шукав тут тільки наживи, щоб малим коштом здобути як найбільші дивіденди й найшвидшу амортизацію. Тому всякі інсталяції роблено дешевими способами (наприклад, нафтова промисловість), так, що багатства використовувано досить поверховно, при чому чимало сировини пропадало. Отже використання мало характер хижачький; воно не числилося з майбутнім економічним розвитком України. Промисловість України і Півн. Кавказу була створена на чотири п'ятих частини закордонним капіталом. Нафтова промисловість на Півн. Кавказі була узалежнена від англійського капіталу. Французькі й бельгійські товариства контролювали основну хемичну промисловість на Україні.

Промисловість України має глибокі й тверді підстави для свого дальшого розвитку. Надри українських земель криють великі родовища кам'яного й бурого вугілля та нафтової ропи, що є рушійною силою фабрик та всяких засобів комунікації. Все вугілля знаходиться на терені Донецького басейну. Під оглядом кількості вугілля, Україна займає 8 місце між світовими продуцентами. Обчислюють, що запаси вносять 71 мільярд тон, отже 0,9 відс. засобів світових, та 14 відс. цілого СССР. Особливою приметою українського вугілля є його багатство на антрацит (70,4 відс. європейських запасів та 6,5 відс. світових). Становище вугільних родовищ є дуже догідне під оглядом транспортним і географичним. Вони лежать близько моря (Озівське море) та велитенських родовищ залізної (Кривий Ріг) і манганової (Нікополь) руд, з найбільшим віддаленням окремих точок до 500 км. До революції добувано вугілля майже виключно з погляду інтересів владеного капіталу, найменше зважаючи на інтереси самого басейну й народного господарства країн, до яких він належить.

У цілому постачанні палива в господарстві СССР продукція Донецького басейну знизилася з 87 відс. (1913 р.) на 65,4 відс.

(1934 р.). Одначе абсолютну його виробничу активність уже на 1934 р. піднесено 2,4 рази проти 1913 р., а на рік 1937 плановано збільшити аж у 3,2 рази. Щоб краще представити собі справу, скажемо, що коли в 1913 р. добыто 25,2 мільйонів тон, то в 1934 р. 54,5 міль. тон вугілля.

Другим основним земним багатством України є залізна руда. Вона виступає в Кривому Розі на Правобережжі та біля міста Керч на Криму. Серед ресурсів світу залізнорудні родовища України з Кримом займають 9-те місце з 3.658 мільйонами тон. Українська (особливо Криворізького району) руда відзначається великим відсотком заліза (60-62 відс.).

В царській Росії Україна з Кримом постачала 60-71 відс. залізної руди, значно перевищуючи інші райони. За час революції видобуток руди сильно зменшився. Щойно у зв'язку з упромисловленням совітів та розвитком металобробних фабрик піднеслася значно продукція залізної руди. Серед продуцентів залізної руди світу в 1932 р. продукція УССР з Кримом піднеслася з 8 місця на 3, добуваючи тільки менше, ніж Франція і З. Ш. П. А. За 1934 рік в криворізьких і кримських копальнях добыто майже дві третини всього добутку руди ССР.

Маючи такі могутні основи, могла на Україні розвинутися потужня металева промисловість. Україна з Пів. Кавказом продукувала перед війною 67,3 відс. чавуну цілої Російської імперії і багато разів перевищувала своїм виробництвом кожний інший її район. Одначе під оглядом продукції литих металів українські райони давали тільки біля 55 відс. продукції кол. Росії. Таке-ж становище займає Україна й сьогодні. «Бо Південь, а зокрема УССР перевищують і то значно, всі інші райони. Але вже можна завважати зміни, бо, з другого боку, чим якісніший продукт одержується, тим менше його ре-

лятивно виробляється на Півдні, і за влади совітів промисловість чорної металургії Півдня виконує головним чином ролю постачальних півпродуктів. Коли порівняємо продукцію чавуну УССР і Півн. Кавказу з іншими світовими виробниками, то констатуємо, що в 1933 р. їх випереджають ЗДПА, продукція яких винесла 13.560 тис. тон, Франція — 6.324, Німеччина, що виробляла без Саари — 5.267. Отже Україна займає сьогодні 4 місце що-до продукції чавуну в світі». *). Біля продукції чавуну розвинулась металообробна та машинобудівельна промисловість. Її основною сировиною є чорний метал, паливо й механічна енергія. Це все знаходиться на Україні, яка є одночасно містким ринком для споживання продуктів металевої промисловости. Сюди належить залізничий і водний транспорт, що має великі вигляди, та сільсько-господарські машини. За часів колишн. Росії не було розвинутої металевої промисловости. Після революції перероблено и розширено передвоєнні заведення. Крім цього розбудовано аграрне машинобудівництво, будову тракторів і паротягів, гірничих машин, автоматичних варстатів і т. п. Але тут треба звернути увагу на те, що розбудова відбула далеко позаду за районами Ленінградським, Московським, та Зауральським. Кольорова металургія України повстає і розвивається в останніх роках. Продуктом цієї промисловости є цинк і алюміній. Перший має тако-ж велике значіння в хемічній промисловості. Що-до алюмінію, то в останніх роках збудовано велику фабрику, яка продукуватиме чистого металевого алюмінію 40 тис. тон річно, цеб-то більше, ніж Франція чи Німеччина. Це буде найбільша цього рода фабрика в ССР з постачанням 50 відс. всього виробництва.

Соляна промисловість концентрується в районі м. Генічесь-

*). В. Іванис : «Промисловість», стор. 95.

кого й біля Одеси, Артемівському (кол. Бахмутському) і в Славянському. Найбільше значіння мають соляні родовища коло Артемівського в Донецькому басейні. Продукція соли УССР за 1933 р. винесла 1.243,0 тис. тон.

Нафтова промисловість обмежується до Півн. Кавказу. Тут знаходяться зложжа в околиці Майкопу і Грозного. Це друге місто лежить вже на московській етногр. території. За останні часи переведено з Грозного довжезні трубопроводи до Чорного моря і на північ до московських округ. Нафтодистилярні будується виключно на московських землях. На Україні їх нема.

Важною сировиною є манганова руда. Її стрічаємо біля Нікополя (запас 395 міл. тон.). В 1934 р. видобуто 1021 тис. тон. Продукція манганової руди на Україні стоїть на першому місці в світі.

В легкому промислі України перше місце займає продукція цукру. Цукроварство має в господарстві УССР третє місце, щеля вартости продукції по металургії й добичі кам'ян. вугілля. Цукрова промисловість була сильно розвинена за часів кол. Росії (84 відс. загальної продукції Росії, 1911 р.). По війні дальший розвиток цукрового промислу полягатиме майже виключно на ремонті й реконструкції старих цукроварень і рафінерій. Діям тут здебільшого капітал, що залишився їй з часів розквіту. Отже в 1927-28 УССР доставила 76 відс. цукрового піску і 79 відс. рафинаду цілого СССР. На тому місці треба зауважити, що нові цукроварні будується за Уралом.

Подібно діється з будівельною промисловістю. З початку влади совітів розбудовано на Півдні великі фабрики цементу й інших будів. матеріалів. Одначе тепер форсовно розвивається цю галузь індустрії на Зах. Сибіру.

Харчево-смаковий промисел має на Україні великі можливості, але досі він не є ще відповідно розвинений. Те саме діється в промислі деревнім, шкірянім і текстильнім.

Коли хто читає книжку В. Іва-

нуса уважно, того проймає тривога. Цифри, що походять з большевицьких джерел, дають нам певні, а одночасно страшні для України, докази. Де тут особливо про політику, яку московський центр стосує до України.

Гляньмо на мапу залізниць совітів. Побачисо, що українські землі получені з московськими густою сіттю залізничних ліній, що найбільший рух відбувається саме на тих лініях. Тими дорогами вивозиться на північ і схід українське вугілля, чавун, роцу, цукор, пшеницю.

Не треба вже мабуть повторювати, що господарство України не розбудовується тепер за українськими планами, як не розбудовувалося за часів царської Росії. Фабрики на Україні будується як доповнення господарства московських округ. Чорна металургія УССР і Півн. Кавказу давно й сьогодні творить основну базу постачання чорного металу та індустріалізації цілої совітської держави. Головним завданням цієї металургії за обох режимів було і є постачання півпродукту (чавуну). Якісні виробництва чорної металургії зосереджуються тільки на півночі й сході СССР.

Автор книжки подає в кількох місцях багато цифр, що відносяться до інвестиційної політики совітів. Непропорційно багато капіталу вкладається в розбудову районів московських, а особливо зауральських. Ці райони розбудовується коштом українських сировин. Після революції на українську й північно-кавказьку промисловості ввали важкі завдання кількісного порядку. Від них вимагалось надзвичайного піднесення продукції кам'яного вугілля (2,5 разів проти передвоєнного часу), щоб забезпечити індустріалізаційний процес цілого СССР і розбудову центру на сході. Піднесення видобуття відбувалося способами, які напевно не принесуть користі господарському розвитку цих країв. В Донецькому басейні не будується великих і довготривалих шахт (з продукцією по-над 200

тис. т. річно), але дешевим коштом направляється старі шахти на те тільки, щоб на недовгий час підсилити продукцію вугілля. Коли-ж будується нові шахти, то тільки малі й середні (150-200 тис. т. річно).

Розбудова промислу за Уралом має характер політично-військовий. Політичний тому, що московський центр, здається, бажає перенестися в околиці Західного Сибіру. Істота військового характеру в тому, що Росія хоче забезпечити перед противником свої промислові заведення, безсумнівно дуже потрібні для мілітарних цілей.

Більшість фабрик воєнного промислу: хемічні, зброї, амуніції, самоходового транспорту, нафтових рафінерій будується в центральній Росії. Цього роду фабрик зовсім майже не закладається на Україні. Це зрозуміле. Україна для Москви —

край, непевний, а те-ж мабуть від півдня, від України, піти може евентуальний військовий наступ на Росію.

Загальну політику московського центру дозволю собі закінчити словами автора: «Взагалі промисловість України й Півн. Кавказу, не зважаючи на велику потужність у деяких галузях, несе на собі майже скрізь тавро колоніальної промисловости, з якої намагаються при найменшому вкладанні капіталу одержати найбільшу продукцію, ігноруючи при цьому питання якісних показників праці й утилізації бічних та випадних продуктів. При приверненні цієї промисловости до нормально-го стану треба буде насамперед змінити засвоєну традицію прагнення до кількості, а не до якості. Якість повинна стати кличем національно вільної української промисловости». *)

М. Пашківський

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

ВШП. Волод. Лещенкові.

Вашу статтю — відгук на дискусійну статтю п. Всеволода Александровича п. з. «Мінімалізм чи максималізм» — вмістимо у найблищому числі «Трибуни Молодих». Однак шкода, що ви в ній не займаєте власного становища до основної тези п. Вс. Александровича, а переважно полемізуєте з другорядними його аргументами.

ВШП Юрію Луцикові - Мулицові.

Стаття «Модерні Герострати» написана з розмахом і цікаво. Надрукуємо її може в одному з найблищих чисел, пропустивши деякі занадто гострі місця й вислови.

*) Цит. твір: стор. 151.

Не бажаючи перевантажувати «Трибуну Молодих» прикрими полеміками, воліли б отримувати від вас статті, що містили б у собі суто позитивне опрацювання українських націоналістичних і державницьких проблем.

ВШП Миколі Колесникові.

З приводу статті п. Вс. Александровича, ви обурюєтеся, що «молодь, яка нічого ще не показала, безлично сміє виступати проти старого українського діяча, що поклав великі заслуги при будові української державности».

На нашу думку, — пошана до заслуженого діяча не вимагає конче згоди з його політичними поглядами.

Редакція «Трибуни Молодих»: Ярослав Дригинич.
Chmielna 32, m. 10 Warszawa. Pologne. (Телеф. : 2 - 58 - 86).

ХРОНІКА

З Великої України

— Вистава присвячена бою під Полтавою. «Правда» з 24. Її повідомляє з Києва, що там переводиться приготування до вистави з нагоди 230 річниці бою під Полтавою між шведсько-українським та московським військом. Виставлено буде де-які власноручні листи і зарядження Петра І, тодішню зброю, уніформи, трофеї, мапи й т. ин. Урядження такої вистави в столиці поневоленої України можна уважати лише провокаційним знущанням над українською нацією, тим більше небезпечним для окупаційної влади, що цей нещасливий бій викликає в пам'яті кожного українця тако-ж і цілу визвольну боротьбу, що тривала цілий час по нім без упину і точиться далі,

— В Донецькому басейні бракує навіть води. «Лихом Донбасу є брак води, як для пиття так і для потреб промислу. Діяльність ворогів народу в тресі постачання води doprowadила до того, що з 326 мільйонів руб., призначених для цієї справи, було витрачено лише 169 мільйонів. В 1938 р. бракувало 17 міль. куб. метрів води для пиття і 57 міль. куб. мет. для промислу». Отже не лише хліба, а й води бракує на Україні під московською окупацією.

— Загроза нового голоду на Україні. «Правда» з 26. Її пише: «Напряма тракторів перебуває все ще в жалюгідній стані в цілій совітській союзі. На 20. ІІ. 38 було направлено 77 відс. всіх тракторів, на 15. ІІ цього року їх направлено лише 67 відс.». Той-же часопис з 25. ІІ пише: «Зима цього року була в південних районах без снігу, а в-осени було мало дощу. Всі намагання сільського господарства має бути спрямовано на вдердання

вогкості. Засівні роботи треба перевести в найкоротшім речінці, а в багатьох районах відбуваються ще папірові змагання. В Сталінській області, наприклад, весняні роботи відбуваються дуже повільно. З 170 моторово-тракторних станцій області на 15. ІІ лише 11 мали всі трактори направлені. Не направлено їх і в де-яких районах, що почали вже сіяти, в Николаївській, в Дніпропетровській області, в Кримській республіці і т. ин.». Спеціально про Крим «Правда» з 22. ІІ писала: «Наркомзем рапортує про закінчення напрями тракторів, але яка вартість того рапорту, коли трактори, вивезені з варстатів, оказались непридатними до роботи. В перші-ж дні роботи на полі вони спинилися і їх довелось віддати назад для поновної напрями. Таких випадків багато. У Войковській МТС з 20 направлених тракторів оказались непридатними 12. В Сейтлерівській МТС довелось віддати до поновної напрями 14 тракторів і т. д. Багато МТС не знають, скільки збіжжя треба сіяти. В колхозах нема навіть бланкетів для планів роботи. Агрономи сидять по канцеляріях ніби тому, що бракує засобів на роз'їзди.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Польщі

— В Філологічному Семінарі Українського Наукового Інституту у Варшаві 20 лютого с. р. керівник секції мовної коректи п. В. Якубовський прочитав реферат на тему «Методологічні проблеми мовної коректи». Докладчик підкреслив konieczність збереження на еміграції здобутків мовної творчості на Ве-

дикій Україні, користання із зразків тамошньої мови, що повстали ще перед тим, як совіська окупаційна влада почала «регулювати» природний розвиток української мови. Докладчик твердить, що наша еміграція, відділена від Великої України кордонами, знає односторонню впливу галицьких мовних форм. В нормальних умовах ці форми могли б без шкоди для справи входити до загально-української мови, але «китайський мур» большевицького кордону дає, на захід від цього кордону, західно-українським мовним елементам перевагу над мовними елементами більшої частини української мовної території і сприяє розпадові української мови на дві окремі галузі.

Після реферату відбулася дискусія, в якій взяли участь пп. м-р К. Чайківська, м-р Б. Ольхівський, м-р Н. Лівичка-Холма, п. Сидорук та інші.

На дальших засіданнях секції мають відбуватись (що-понеділка) практичні вправи з мовної коректи.

— В Економічному Семинарі Українського Наукового Інституту у Варшаві 24 лютого с. р. відбулося прилюдне засідання, на якому етнограф м-р Іван Сенків зробив широку доповідь на тему: «Пастушка господарка гуцулів та її перспективи».

Прелєгент підкреслив тісний зв'язок між гуцульським господарським життям (безгрошева натуральна господарка), мистецтвом, будівництвом, світоглядом і звичаями, що творять своєрідну пастушу культуру. На думку прелєгента, ціла народна культура гуцулів не може зберегтись з економічних причин.

Реферат було ілюстровано чисельними фотографіями, висвітленими на екрані.

— Товариство «Українська Школа на Еміграції» влаштувало 25 лютого с. р. доповідь проф. д-ра Р. Смаль-Стоцького на тему «Українська пропаганда в повсякденних часах».

Після довгого вступу докладчик говорив про техніку пропаганди, головним чином пропаганди недержавної нації, у всіх її відмінах та психологічних моментах. Освітлено було розвиток та діяльність української пропаганди закордоном та її наслідки — зацікавлення, яке виявляє європейська політична опінія та преса до української справи.

Доповідь ця викликала велике зацікавлення у присутніх, що нагородили докладчика гучними оплесками.

С.

В П р а з і

— «Загальні збори Т-ва «Музей Визвольної Боротьби України» в Празі. 18 лютого с. р. відбулися річні загальні збори Т-ва «МВБУ», вперше у власній домівці Т-ва. Збори провадив, за відсутністю через хворобу заступника голови Т-ва проф. А. Яковлева, член Т-ва проф. М. Славінський.

Після короткого слова секретаря Т-ва проф. С. Сірополка пам'яті голови Т-ва акад. проф. д-ра С. Смаль-Стоцького та слова проф. М. Славінського пам'яті члена Т-ва проф. С. Шелухина збори вшанували пам'ять небіжчиків вставанням.

Із звіту Управи про її діяльність за час від 8 квітня 1938 р. по 18 лютого 1939 р. видно, що в Т-ві на 18. II. 1939 було 121 дійсних членів та 5 членів співробітників.

Управа в звітній році відбула 15 засідань та 3 наради.

Головніші справи, якими Управа займалася у звітній році, були такі:

1. Вшанування пам'яті акад. проф. д-ра С. Смаль-Стоцького.

Управа на спеціальному засіданні пам'яті проф. С. Смаль-Стоцького ухвалила присвятити ч. 21 «Вістей Музею» пам'яті покійного та призначити одну кімнату в домі Т-ва пам'яті проф. С. Смаль-Стоцького. Обидві ухвали виконано, при чому кімнату проф. С. Смаль-Стоцького прикра-

шено портретом покійного та вміщено в ній бібліотеку і всю ту обстановку з кабінету покійного, яку передав для тої кімнати син небіячка, проф. д-р Р. Смаль-Стоцький.

2. Справа дому Т-ва. Ще за життя голови Т-ва проф. С. Смаль-Стоцького Управа дістала позику в Чеському Гіпотечному Банку в сумі 113.430 кє. на 38½ років, на умові виплати 5½ відс. разом з амортизацією позики. В одержанні тої позики на умовах, значно легших в порівнянні з умовами тої позики, що тяжила на домі Т-ва, прислужився інж. М. Трепет, якому Управа іменем Т-ва висловила щиру подяку за його клопоти в тій справі. З одержанням тої позики Управа зліквідувала позику, що тяжила раніше на домі.

Що-до ремонту дому, то Управа дручила проведення його фірмі інж. К. Фідлера. Для технічного догляду за ремонтом Управа запросила архітекта інж. В. Вельварського, а господарський догляд за ремонтом виконував управитель дому проф. Б. Мартос. Виконання де-яких праць по ремонту дому Управа доручила українським підприємцям. Так, інсталяцію електрики в домі Т-ва перевів інж. Ф. Кордонський, який дарував Т-ву 1.000 кє. з тої суми, що належала йому за працю, а фарбування вікон і дверей перевів п. Васецький.

Уже з кінцем листопаду 1938 р. розпочато перевезення і почати перенесення річей Музею до власної домівки. В цілості Музей має переміститися до 1 квітня 1939 р. Урочисте відкриття Музею разом з посвяченням дому намічено на 18 травня 1939 р.

3. Позичкова акція. Позичкова акція не виправдала тих сподіванок, що їх поклала на неї Управа, розпочинаючи позичкову акцію в травні 1938 р., але технічне переведення акції не викликало жадних витрат з коштів Т-ва, бо Управа дістала на ту операцію пожертву від п. Я. Макогона в сумі 100 дол.

4. Збіркова акція на Музей. Хоч Музей ВБУ має уже власну

домівку, але є сила конечних потреб, яких Т-во не має можливість задовольнити за повним вичерпанням коштів, що їх зібрано на Український Дім у Празі. Ото-ж Управа на своїх засіданнях не мало уваги уділяла питанню про матеріяльне забезпечення Музею. Так, Управа відбула 12 вересня 1938 р. нараду з участю д-ра Л. Мишуги з Америки для обговорення справи про активізацію збірок в Америці на користь Музею ВБУ. Далі, користуючися тим, що проф. Д. Дорошенко вліті 1938 р. мав виїхати до Канади для виголошення там низки лекцій українсьому громадянству, Управа просила його при своїх виступах перед українським громадянством в Канаді подавати інформації про діяльність Музею ВБУ та закликати громадянство до пожертв на користь Музею. Управа на засіданні 16 вересня 1938 р. висловила присутньому на тому засіданні проф. Д. Дорошкові щиру подяку за всю ту працю, яку він перевів за час свого перебування в Канаді для Т-ва. Там-же, в Канаді, Управа має свого уповноваженого — П. Лазаровича, що з надзвичайною відданістю виконує свої обов'язки.

5. Видання «Вістей». Управа у звітнім році видала чотири числа «Вістей». В квітні 1938 р. «Вісті» втратили поштовий дебіт у Польщі. Розпочате клопотання про відновлення для «Вістей» поштового дебіту в Польщі поки що не дало позитивних наслідків.

З грошового справоздання Управи за 1938 р. видно, що протягом 1938 р. поступило кє. 50.338,85 а саме — пожертв на Український Дім у Празі кє. 26.511,60; різні інші пожертви кє. 7.382 (К. Лисюк на помешкання Музею — кє. 4.000, Я. Макогін на витрати в справі позичкової акції кє. 3000, інші — кє. 382); від локаторів дому Т-ва та за користування помешканням Музею від різних установ і осіб — кє. 7.462,40; членські вкладки та відсотки — кє. 2.757,30; позичкова збірка — кє. 6.225,55.

Витрати: дім для Музею — кє.

230.000; видатки, зв'язані з купівлею дому — кб. 30.643,35; ремонт дому — кб. 51.538,95; відсотки за гіпотечку — кб. 8.525,50; дрібний інвентар — кб. 11.316,10; друкування «Вістей» і експедиція — кб. 4.693,55; аренда старого помешкання — кб. 9.601; персонал — кб. 8.870; ріжні інші витрати — кб. 8.212. Разом кб. 363.400,45. На 1 січня 1939 р. в касі Т-ва і в банках — кб. 11.838,30

Директор Музею Д. Антонович у своєму звіті вказав, що у звітнім році (за 10 місяців) поступило до Музею 977 чисел пожертв. Пересічно на одно число припадає 50 річей. Перевезення і перенесення річей до власної домівки відбувається без жадної шкоди для річей: досі нічого не поломано і не попсовано.

Ревізійна Комісія для ревізії грошових оборотів Т-ва констатувала в своєму акті, що всі записи в книгах відповідають виправдуючим документам, а цифрові дані річного звіту відповідають записам у книгах. Ревізійна Комісія для ревізії збірок Музею в своєму акті вказала, що дирекція Музею знов буде мати великі труднощі з приміщенням річей, бо, як уже видно, помешкання Музею у власній домівці не є достатнє.

Після прочитаних звітів Управи і Ревізійних Комісій загальні збори уділили абсолюторію Управі та ухвалили подяку Управі, Ревізійним Комісіям, директору Музею проф. Д. Антоновичеві та його помішникові проф. д-рові С. Наріжному і управителеві дому проф. Б. Мартосові. Крім того, збори ухвалили висловити подяку всім жертводавцям, що своїми пожертвами допомогли Т-ву забезпечити Музей власною домівкою, всім установам, організаціям і особам, що своїми жертвами річей спричинилися до повнення Музею, всім співробітникам Музею та українським часописам за їх прихильне ставлення до завдань Т-ва взагалі та до збіркової акції зокрема.

Збори, на пропозицію Управи, ухвалили надіслати урядові Карпатської України в особі прем'єр-

міністра о. А. Волошина привіт з величезною перемогою українства під час виборів до союму 12 лютого.

До нового складу Управи ввійшли такі особи: голова — проф. А. Яковлів, заступник голови — проф. С. Сірополко, члени Управи — Є. Вировий (скарбник), М. Павлічук (секретар), Д. Антончук, проф. д-р І. Борковський, проф. Л. Грабина, інж. А. Зубенко і З. Мірна. До Ревізійної Комісії для ревізії грошових оборотів увійшли: доц. І. Кабачків, проф. М. Добриловський та М. Матюшенко, а до Ревізійної Комісії для ревізії збірок Музею — проф. В. Садовський, М. Росіневич та Д. Козицький.

На пропозицію Управи збори прийняли до складу дійсних членів Т-ва 8 осіб.

Розмір членської вкладки на 1939 р. збори встановити в сумі 10 кб. річно.

З інших постанов зборів слід згадати такі: 1) взяти участь у Шевченківській виставі, що її влаштує спеціальний чесько-український Комітет в березні м. 1939 р. в Національному Музею в Празі, з тим, щоб експонатам Музею ВБУ було відведено окреме місце; 2) доручити Управі обміркувати питання про створення при Музею бібліотеки-вищозначальні.

Адреса Музею :

Товариство «Музей Визвольної Боротьби України» в Празі. P a h a - Nusle II, Horymirova 6.

Туркменія чиститься від агентів Москви

«Правда» з 25. II писала про VIII з'їзд комуністичної партії Туркменії в Ашхабаді наступне: «Вороги народу, які довгий час лишалися в ЦКБ Туркменії, нашкодили багато партії, особливо вони використали для своїх планів останні чистки партії. Вони виключили з партії лише 27 буржуазно-націоналістичних фашистських наймитів, а за пасивність виключили по-над 1000 чле

нів партії. Наслідком цього ворожі кубла не було порушено. Ще й тепер з 1700 колхозів лише 108 мають початкові партійні організації. Між 8000 осіб складу плавби по Аму-Дар'ї лише 9 комуністів. Запропоновано скоротити до 6 місяців кандидатський речинець для вступу до партії в часі військової служби та утворити виховні відділи при ЦК національних партій, при крайкомах і при обкомах...» Як бачимо, Туркменія властиво чистилась од комуністичних агентів Москви.

Бібліографія

— Чезаре Меано. Серця на грані. (Questa po-

vera Arianna). Повість з передмовою автора до українських читачів. Переклад М. Остріверхи. Львів. 1938. Видавець — Іван Тиктор.

Бідна Аріадна — повість відомого італійського письменника і приятеля України Чезаре Меано, нагороджена Італійською Королівською Академією не тільки за свій сюжет, — історія одної любови, — але й за свій оригінальний стиль, на жаль, слабо переданий невірною мовою перекладача. Проте, хоч і не досконали, але й українському читачеві дано змогу відчути майстерні описи природи та аналізу людської психики одного з видатних сучасних італійських повістярів.

I.

Вячеслав і Єлисавета Прокоповичі просять запрошених ласкаво вибачити, що, на жаль, прийняття, призначене в їхній господі на неділю 19 березня, не може одбутися з огляду на останні події, які боляче вразили всіх українців.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Петро Зленко. Симон Петлюра (Матеріали для бібліографічного покажчика). Видання Української Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі. 72 стор. Париж 1939.

— Табор, воєнно-науковий журнал, ч. 36. Варшава.

— Вістник, том I, березень 1939. Львів.

— М. Галій. Україна і Москва (Боротьба українського народу проти московського імперіялізму большевиків). Видання Суспільно-Політичної Бібліотеки «Перемоги». Випуск ч. 8. Львів 1939.

— «Нова Сцена» — місячник театрального мистецтва, ч. 2, лютий 1939. Хуст.

— Нація в Поході, орган української державницької думки. Ч. 1, лютий 1939. Берлін.

ВИЙШЛА НОВА КНИЖКА—ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ
ІМЕНИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

ПЕТРО ЗЛЕНКО

Симон Петлюра

(МАТЕРІАЛИ ДЛЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОКАЖЧИКА)

Виписувати з Бібліотеки: I. Rudicev,
41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.

Ціна 20 фр. фр.

І. СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА БУРСУ ДЛЯ ДІВЧАТ - ДІТЕЙ ЕМІГРАНТІВ В ПЕРЕМИШЛІ

Від 6. IV — 1938 р. до 7. XII — 1938 р.

(в зол. польських)

Збірка дітей Бурси ім. С. Петлюри в Перемишлі — 10, Інж. С. Момот — 2, Лукашевич Андрій — 20, П. Луцька, сенаторова — 10, Плавич Марія — 1.50, Шайдевич Мирослава — 1.50, Винник Федір — 15, Лівична Марія — 10, Янчевська Євгенія — 5, Кордубова, професорова — 4, Поторока Марія — 5, Словачевська Марія — 5, Федосієва Міліца — 5, Лукашевичі — 10, Рибачукова О. — 20, Рудичів Іван — 5, Вашенко П. — 5, Нечай С., інж. — 5, У. Ц. К. в Лодзі (збірка) — 29, Марушенко-Богданівський, інж. — 10, Головня Василь, Стшалково — 10, Чеховичева Неля — 10, Ковальський Микола — 10, Холодна Наталя — 5, Винник Ганна — 5, Лукашевич Олена — 2, Захарченко Марія — 5, Крат Михайло — 4, Шовгенів Іван, проф. — 10, Миронович М., суддя — 5, Пасішниченко Д. Рейовець — 2, Гловінський Євген, інж. — 5, Смаль-Стоцький Роман, проф. — 100, Куницький Модест — 2, Крижанівський Петро — 2, Крижанівський Андрій — 3, Пужак-Величкова Марія — 5, Танцюри Я. і Ядвига — 50, Сальський Володимир, генерал — 50, Лотоцький Олександр, п. оф. — 50, Чудненко Ілько — 20, У. Ц. К. Варшава — Головна Упр. — 50, Якубовський Віктор — 5, Шайдевич Олена — 5, Коровицький Юрій — 5, Тимошенки — 10, Покотило Іван — 5, Зембовський — 5, Киричкова Євгенія — 5, Савицька Аделя — 1, Асенкова Ася — 5, Соколовський Всеволод — 2, Т-во Укр. Правників, Варшава — 15, Іножарський, суддя — 5, 3 підписного листа ч. 3 зібрано п. Пироговою Орисею — 56, Шандрушевич — 5, Ткаченко, інж. — 20, Прохорів Борис — 10, Вишнівський Олександр — 5, Тименко М. — 2, Плющ Єфрем, інж. — 25, Тур Олександр — 3, Павличук Євген — 5, Тетера Марія — 1, Качан, від Пинської колонії — 9.46, Борисевич Т. — 5, Сокирник Сергій — 1.50, Зварич Василь — 1, Демидюк Микола — 1, Бохоцько Кость — 5, Лисенко Федір — 4, Ковалевська Раїса — 10, Зайців Іван — 5, Даценко Володимир — 1, Щигленко Панас — 2, Майстер Федір — 3, Кметова Євгенія — 5, Смовська Лідія — 5, Бердаківна Марія — 2, Дорошенко Дмитро, проф. — 5, Ковальська Марія — 5, Волошкевич А. — 4, Свиченюк Мирослав — 3, Білінська Наталія — 5, Куш Віктор, генерал — 10, Корноухів Іван — 10, Могилянський Роман д-р — 5, Мандзенко М. і Й. — 5, Максимчук М. — 5, Барвінський Борис — 20, Ковальчук М., суддя — 2, Дітель В. — 2, Кордуба М., проф. — 10, Івашкевич Яр. — 1, Народня торгівля в Луцьку — 2, Купецька Гімназія у Львові — 5, Овчаренко Я. — 10, Шевченко Володимир — 5, Бабаків Володимир — 5, Гиньків Вол., д-р — 5, Базюк Олександр — 5, Перхорович Євген, інж. — 10, Білудуб Сава — 10, Годованяк Михайло — 1, Миколайчук — 5, Маланюк Євген, інж. — 2, Царук — 1, о. Білон (замість вінка на могилу ген. Змієнка) — 10.52, Андрущенко Петро — 1.50, Маркович Михайло — 2, Боровик Василь — 2, Федорко Василь — 5, Стирфун Семен — 2.50, Повшедний — 1.50, Гриньовський Микола — 3, Різник Яків — 2, Горбатюк Павло — 1, Нестеренко Т. — 5, Федорець Петро — 5, ХХХ (з Каліша) — 5, Балким Михайло — 3, Курилович Стефанія — 5, Пулаїв Павло — 2, Волинське Укр. Об'єднання — 10, Архiepіскоп Олександр — 25, Савула Стефан — 4, Лященко Аристарх — 5, Отрешко-Арський Микола — 3, Сакаль Осип — 5, Зарицький Вол., сотник — 3, Свиначук І. — 10, Волинська Дух. Консисторія — 100, Осідач Микола — 3, Пилипчук Олександр — 3, Каложний Олександр — 2, Відділ УЦК в Бересті. в січні — 5, Коровицький Іван — 10. ✓